

Por a la mort

A la majoria del jovent, la idea de la mort no ens produeix cap impressió. Parlem de la mort com d'aquelles horribles escenes dels terratrèmols japonesos. Ens sentim forts, plens de sang i d'oxigen i, per tant, la nostra imaginació no pot capir plenament la significació d'aquesta paraula.

Contràriament, en els vells—no solament els vells, sinó les persones que han traspassat la cinquantena—la idea de la mort és compresa tan clarament, que temen i pateixen quan senten o veuen que s'ha manifestat a prop d'ells. Una sola esquela o un sol enterrament forja en la seva pensa les imaginacions més concretes i espantoses: preveuen detalladament la seva mort.

Això, que el jovent pot observar gairebé diàriament, ens ha de posar a l'aguait. Hem d'educar-nos de manera que la idea de la mort no sigui mai, per a nosaltres, una cosa espantosa.

I això no s'aconsegueix pas solament amb la cultura. Tenim el cas de Lleó Tolstói, l'excel·lent escriptor rus, qui temé la mort durant tota la seva vida, d'una manera incomprendible. La seva extensa cultura només li serví per poder-se imaginar amb més luxe de detalls i descriure's amb més precisió aquest fet tan temut per ell.

Com fer-ho, doncs? Com allunyar aquestes idees tan terribles del nostre magí, quan més necessitat tindrem de repòs i de calma?

Es aquí on els joves topem amb la gran dificultat de desconeixer l'obstacle que volem traspassar. Hom es veu en la impossibilitat de raonar amb els seus coneixements. Ens cal recórrer a l'experiència dels vells i, el que aquests ens diuen, hem de creure-ho, però la nostra pensa no ho accepta pas. Quan ells parlen, nosaltres interiorment somriem. En diem fixaments o manies, de la realitat crua. Tenim la convicció que nosaltres no ens trobarem mai com ells.

Què fer doncs? Pregunto novament. Si vosaltres, llegidors, voleu donar-me la vostra opinió... Jo l'única cosa que he sabut fer per aconseguir-me és entrevistar un catòlic, un indiferent i un ateu. No he tret, però, cap conclusió. Sols he observat que, tant el religiós que espera la vida eterna, com l'indiferent que no vol saber ni esperar res, com l'ateu que té la convicció que la mort és una simple transformació de la matèria, la temen igualment.

He comprès, amb això, que, independentment de les idees, existeix per natura una estimació a la vida. Per tant, tampoc no s'aconsegueix res amb un simple canvi d'idees.

El que potser caldria intentar és d'inculcar a l'infant, des de la seva naixença, unes opinions totalment diferents de les actuals sobre la mort. Però, quin munt de dificultats no se'ns presentarien! Hauriem de canviar tot un ordre de coses existents i arrelades des de temps immemorials en la nostra societat. Tot allò dels enterraments, tot el procés que se segueix des de les esques endolades fins als cementiris ornats amb panteons i xiprers, tot hauria d'enderrocar-se.

I és que, certament, els costums fúnebres del nostre poble han experimentat ben poc l'avancament considerable que ha realitzat la humanitat en molts d'altres aspectes. Allò de les velles, dels ciris, de les corones, de les frases de condol, de la caixa negra, del cotxe funerari, de l'enterrament endolat, etc., etc., són coses que no fan per la nostra època. Sols aconseguen d'allargassar l'aspecte depriment que la mort causa ja per ella mateixa i, a més, retratar-nos com a uns grans rutinaris.

Ah! Si tot això podia ésser suprimit! Si podíem aconseguir que les cerimònies de la mort fossin concretes i un certificat de defunció del doctor, un forn crematori, i un senzill monument guardador de les cendres, situat als afores de la ciutat!

Llavors potser sí que aconseguiríem que l'infant no heretés aquest respecte i aquesta por ridícula a la mort, que tots, amb més o menys intensitat, posseïm. I fins i tot potser també aconseguiríem d'assuajar els pensaments funerals dels nostres vells, ja que almenys no provocariem, com ara, continuament, els records tristes amb les nostres ostentacions fúnebres.

Jo crec, doncs, que és per aquí per on hem de començar. A la joventut li cal ja, en molts d'altres aspectes, lluitar contra el rutinisme dels nostres antecessors. No ens vindrà pas de nou de sentir-nos blasmatos pel nostre esperit reformador. Però no en dubteu; interiorment, tant en això com en moltes altres coses, els vells ens blasmen pel despit que senten d'ésser superats, però, secretament, ens donen la raó, i, fins i tot, algunes vegades, ens ho agraeixen.

Just ALEGRE

Llegiu:

L'auca de les oques, per Carles Salvador. — Suggestió, per F. Colí Boldú. — Cinema — Exposicions. — Artistes i humoristes, etc. en aquest número

CONVERSES

Parlant amb Plàcid Vidal

per Mercè Rodoreda

Hi havem anat amb Santsalvador. Plàcid Vidal viu prop de l'Hospital Clínic, i, el camí que ens cal fer, si no és molt llarg, tampoc no podem dir que sigui massa curt. Tot caminant a grans gambades demano a Santsalvador, qui carrega un quadre sota del braç per tal d'engelosir la carpeta dels dibuixos, que em posi en antecedents sobre el nostre aviat visitat.

—Es un tros de pa.
—De debò?
—Molt bona persona... Us agradarà!
—Enraona gaire?..
—No, no es pot dir que sigui gaire enraonador...

A dos quarts de vuit, truquem a la porta d'on viu Plàcid Vidal.

Un tros de pa. Una bona persona en tota l'extensió de la paraula. Un àngel. Un àngel baixat del cel que, per oblit involuntari, hi hagués deixat les ales. Un Sant Francesc que, embarbussat, digués: germà home... germà lleó...

Plàcid Vidal i "L'assaig de la vida", conjuntament, formen un tema molt interessant a tractar.

Plàcid Vidal ha lliurat a Catalunya un llibre dens, atapeït de lletra menuda, per les pàgines del qual desfila mitja humanitat d'escriptors i literats catalans, uns quants d'ells traspassats, i molts per a traspassar.

"L'assaig de la vida" és, per al jovent d'avui que s'interessa per la gent de ploma a la mà, un document vivíssim i interessant en alt grau. Totes les coneixences de joventut de Plàcid Vidal desfilen per les pàgines del seu llibre, escaientment descrites i mostrades: Puig i Ferrer, Alfons Maseras, Lluís Capdevila, Jaume Aiguader, Joaquim Biosca, el malaguanyat Hortensí Güell, Pujolar i Vallès, Andreu Nin, Pompeu Fabra, Enric Borràs, etc., etc., fins a formar una llista de més de cinc-cents cinquanta noms (si és que els havem comptats bé) entre els quals també és citat el lluitador escriptor, i dibuixant, Jaume Passerell, i tants i tants que és impossible d'anomenar. "L'assaig de la vida" és, en resum, el resum d'una bona part de la vida de Plàcid Vidal, extensiu a tots els qui el voltaven.

—Es clar—diu Vidal—que encara hauria pogut estendre'm més sobre fets reals de la vida de cadascú, però crec que tot ha de tenir un límit, i que, segons quines coses, val més callar-les. S'ha arribat a dir, mentre jo escrivia "L'assaig de la vida", que feia una obra de venjança vulgar, perquè, potser, em veia un xic arreconat. Res menys cert. Jo sé que, segons què hauria dit, el meu llibre hauria produït una revolució, mes sempre he cregut que la irreflexió cau de ple, com un càstig, damunt de l'autor. Ara tots han vist que el meu llibre és el llibre d'una bona persona...

Plàcid Vidal, amb aquell ennuet tan peculiar produït per una vida de neguits, continua:

—He estat set anys per escriure'l. Set anys, dia darrera dia, fent, refent i corregint. He esquinçat capítols, he canviat proposicions sempre amb l'anhel d'aconseguir la màxima naturalitat en la forma descriptiva. Fer una prosa llisa, sense preciosismes, com escau a tot llibre anecdòtic o biogràfic.

Escric als matins. Em llevo nou i el cap clar... és l'hora en què taig més feina, i remarqueu, també, que ningú no m'ha ajudat en la tasca. He demanat als amics que cito que, d'ésser possible, em parlessin dels seus records, però en va... he estat ben sol a fer memòria, i ara molts d'ells es sorprenen de casos i anècdotes que retrec i que havien oblidat en absolut...

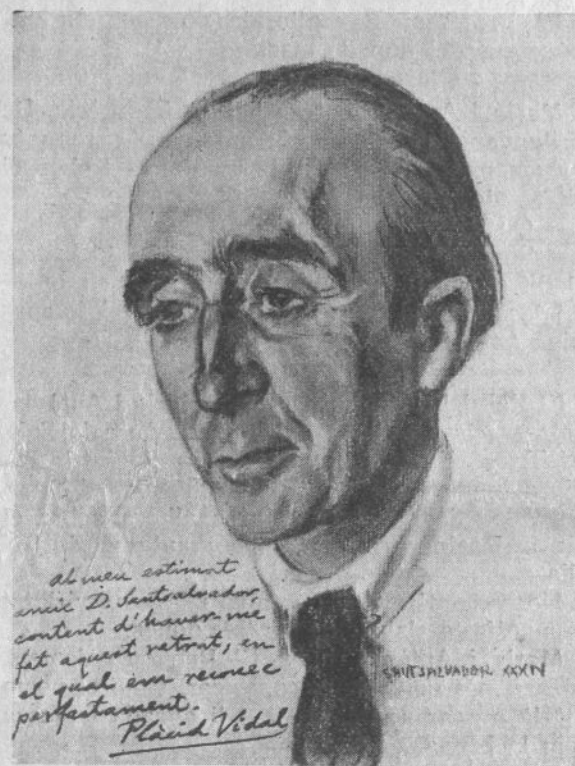
Després d'uns quants llibres de poesia, i d'unes quantes obres, Plàcid Vidal va emprendre's la tasca d'escriure "Els singulars anecdòtics" a la publicació dels quals el va empènyer Biosca, gran i íntim amic seu. Els havia començats a publicar l'any 11 a la revista "Panteisme"; en forma de llibre feren ja seva aparició l'any 20 i aconseguiren un èxit esclatant. Fou homenatjat l'autor i afalagat. Però els rondinaires rondinaren. Que si "Els singulars anecdòtics" havien estat escrits amb intent d'exaltar uns quants amics, i que si això els llevava mèrit... Tot i això, l'edició fou exhaurida.

—Manuel de Montoliu—diu Plàcid Vidal, que se'ns torna expressiu i garlaire—em va estimular a continuar la literatura biogràfica. Vaig continuar, doncs, i l'any vint-i-cinc va aparèixer la segona edició i segona sèrie de "Singulars anecdòtics". Fou un fracàs absolut. Adhuc Biosca no els rebé amb aquell entusiasme i aquell delit dels primers. Però la decepció em fou un estímulo i, en comptes d'abaltir-me i fer-me enrera, vaig continuar la tasca i començà a néixer "L'assaig de la vida".

Parlem de tot; de Verdaguier, de Mistral, de Riera, d'Apelles Mestres, d'Emili Guanyavents,

de Puig i Ferrer... Cal no oblidar que, tot i el llibre, el document més viu de records és el propi autor.

—Confio molt en "Els camins de França", de Puig i Ferrer. Recordo que els havia començats a publicar a la primera "Revista de Catalunya", però fugint del tot autobiogràfic, en forma de novel·la, i ara m'ha sorprès de veure que havia agafat el camí de la narració viscuda. —Diu, perquè se'n va d'una cosa a l'altra— Tant que retreuen les memòries de Mistral i Mistral no parla en elles de Catalunya ni del moviment català, que no desconeixia, car, amb el meu germà "Josep Aladern" no feia més que parlar-ne. També recordo que en una de les visites que el meu germà féu a Mistral sorgí tot d'una, en la conversa, el nom d'Alfons Daudet. Mistral explicà al meu germà que el "Tartari de Tarascó" no era tarasconès sinó de Nîmes, terra natal de Daudet, però que l'autor, temorenc d'un possible enverinament per part dels seus coetanis pel fet de penjar-los el popular personatge, carregà el Tartari a Tarascó, amb la indignació consegüent de la gent del

país, que avorri d'una tal manera Daudet que aquest no gosà mai més apropar-se a Tarascó. Però... però va esdevenir-se que, un bon dia, a un hotel de Tarascó, va anar a raure un subjecte d'una gran semblança a Daudet, i, orgullós en grau màxim del que segurament creuria una qualitat, s'inscriví amb el nom d'Alfons Daudet. I vingué el daltabaix. La revolució. El fet inevitable. En córrer la veu que Daudet sojornava a Tarascó, el poble, com una allau, irrompé a l'hotel per matar i estossinar aquell autor que, en universalitzar el seu protagonista els havia col·locats al nivell dels ximplers. Plàcid Vidal ens diu que l'anècdota forma part d'un llibre inèdit del seu germà que, si es publicava, creu que seria un èxit.

—S'ha cultivat poc, aquí, la biografia. Adhuc jo crec, i no en dubto, que si Aribau hagués deixat un llibre de memòries hauria fet molt més per al redreçament nacional que la seva "Oda a la pàtria". Com si l'haguessin fet Pi i Ferrer, Milà i Fontanals... López-Picó té, o tenim d'ell, "A mig aire del temps", llibre interessant per molts conceptes en el qual figuren les memòries de Narcís Oller, aparegut no fa pas gaire.

El meu germà "Josep Aladern" havia estat l'ànima del moviment catalano-occità. Durant tot l'any 1905 va sortir la revista "Occitània" com a senyal indiscutible de germanor. Però va caldre plegar per imposició dels provençals. Són una gent individualista, imperialista. En separar-se, van fundar "Provenço" periòdic abassegat dels trets que us he esmentat.

—Quan van venir, no fa pas gaire temps, a visitar-nos un aplec d'occitans, no es va esmentar per a res ni el nom de Josep Aladern ni el de la revista "Occitània"... i no obstant...

—Què penseu del manifest signat per Pompeu Fabra, entre d'altres, que si esdevenim occitans perdriem el nom de catalans com nominalment corregeu amb Aragó i els seus reis, que ens eclipsaren?

—Què voleu que us digui? És difícil de preveure què passaria. Jo crec que hi ha moltes maneres de fer les coses. De moment, sempre crec que hem d'ésser amics d'estrenger llaços i agermanar tots els de parla semblant... podriem anar a una federació de regions... Quant a això de llengües diferents, recordo perfectament que

quan anys ha rebérem la visita de Pau Regin i la seva muller amb la filleta d'ambdós, ells en tolosenc, i nosaltres en català, ens entenien perfectament. Un vespre va eixir a la galeria de casa, en la qual hi havia un safareig i, cara a la nit, es va posar a cantar una cançó del *rentador* (Plàcid Vidal ens la diu sense recordar-la gaire; nosaltres l'hem oblidada per complet) i l'entenguérem perfectament. El tolosenc i el català només es diferenciaven per lleugeres modificacions de pronúncia...

Emili Guanyavents—diu Plàcid Vidal després de declarar-se entusiasta de Maragall, de les primeres poesies de Maragall, tan humanes—és un poeta d'una gran tinor. Senzill, modest, no ha aconseguit potser d'ésser prou conegut. La seva modestia ha relegat la seva personalitat. Un home que, com ell, domina el català, que el coneix a fons i al qual, més d'un cop, Pompeu Fabra ha demanat parer sobre algun embús filològic...

Continuem amb poetes. Verdaguier! La seva amistat amb Josep Aladern. Alguns fets de la seva vida. L'aurèola de llegenda que el volta. La seva potser, ceguera a voler creure en tot el que creia. Una vegada, ja a les darreries de la seva vida, va dir: —Si em deien, "alça't, obre aquella finestra, mira i veuràs la veritat..." ni m'alçaria, ni l'obriria, ni miraria.

—Projectes?
—Continuar "L'assaig de la vida". Emplena un altre llibre de records, de fets, de vicissituds... Hi serà esmentat extensament Papasséit. Un xicot que valia moltíssim. Interessant en gran manera. Espero enllestir el llibre en tres o quatre anys...

Plàcid Vidal enraona... enraona... al rellotge són ja les nou.

Parlem del món dels artistes. D'aquella gran dolçor que els amara i els fa ésser tan blancs de cor i d'esperit; desconeixedors en absolut del mot "crítica" i del sentiment derrotista; éssers seràfics dignes de lloança...

—I voleu dir que això no ha estat igual sempre i arreu? —Dic jo.

—Potser sí... Veureu que a Florència—ens diu Plàcid Vidal, a Santsalvador i a mi—en una església de Florència, s'esdevingué un fet: Eren tres grans pintors que no es podien veure ni pair. Dos dels qui més antipatia es demostraven eren Miquel Angel i Leonard de Vinci. Un dia, en aquesta església de Florència, hi havia, voltat d'amics, Miquel Angel, quan sense com va ni com costa aparegué Leonard de Vinci. (No és cap cosa nova que Leonard de Vinci estigué anys i anys pintant la seva Gioconda, aquella Monna Lisa del somriure enigmàtic que no es deixava copsar a satisfacció de l'artista. Sempre retoca que retocaràs i sempre descontent de la seva obra.) Miquel Angel deia que això era simplement impotència. Doncs vet aquí que Miquel Angel, en veure Leonard de Vinci a tret, començà d'atraure la seva atenció gallejant amb els amics i, quan el cregué prou a prop, li espetà al rostre: "Sou un impotent". I ja hi foren. No hi valgué ni el respecte al lloc, ni el temor a la religiositat de l'acte. Lluita-cos a cos; cops de puny, esgarrapades, rences, tombarelles... demaneu.

—Veieu com no ens podem queixar? —dic jo—. Si hem millorat d'allò més!

A dos quarts de deu, ens acomiadem de Plàcid Vidal.

—Adéu-siau. M'ha agradat molt de conèixer-vos. Encara que Santsalvador ja m'havia parlat de vos tot venint, mai no pot, una explicació, ésser reflex exacte d'una persona.

—Què li havia dit, Santsalvador?
—Que no enraonàveu pas gaire...

CLARISME té les respostes dels nostres poetes nacionals més prestigiosos i aciençats, com són López-Picó, Agustí Esclasons, Octavi Saltor, Salvador Perarnau, Soler i Godés, etc., etc., a la interessant i orientadora enquesta que figura en la mànxa d'avui. En el número vinent en començarem la publicació, tot esperant que els valuosos parers dels poetes ja consagrats, serviran de camí i d'estudi als poetes en formació de la nostra pàtria.